

اصول دندانپزشکی اجتماعی

سطح اهمیت: B

تنها راه برقراری ارتباط انسان با دیگران دهان است و دهان دارای نقش های زیر است:

۱. اولین بخش دستگاه گوارش

۲. صحبت کردن و ادای صحیح کلمات

۳. فاکتور مطرح زیبایی

دروس مختلفی که در رشته دندانپزشکی تدریس می شود، تقریباً تمام نیازهای درمانی مردم را پوشش می دهد، پس جایگاه و ضرورت این درس و علت وجودی آن به پیشگیری و حفظ سلامت برمی گردد. بررسی و ارزیابی عملکرد حرفه دندانپزشکی نشان می دهد که عمده فعالیتهای انجام شده در دندانپزشکی، با الگوگیری از رشته پزشکی با دید و گرایش صرفاً درمانی بوده که همچنان ادامه دارد. بنابراین این درس به **پیشگیری** از بیماریهای دهان و دندان می پردازد و تلاش هایی در جهت **حفظ سلامتی دهان و دندان توده های جامعه** را مد نظر دارد.

بیماری های دهان و دندان بخصوص پوسیدگی و بیماری های پریدونتال

از دیرباز شایعترین بیماری های مردم جهان است.

در طول تاریخ پیشگیری از بیماریهای دهان و دندان بندرت مورد توجه بوده است. تنها وسیله ای که سابقه ای نسبتاً طولانی داشته و در اغلب کشورهای اسلامی طی قرنهای استفاده میشده **چوب درخت اراک** است (که با جویدن آن چوب ظاهر و عملکردی شبیه مسواک میگیرد).

تأمین "سلامت در جوامع" به عنوان یک مشکل جدید نبوده و یک علت آن محدودیت منابع در مقابل تقاضاهای بسیار در سیستمهای مراقبت سلامت است. همچنین این مشکل مختص کشورهای در حال توسعه با منابع **شدیدا محدود نبوده**، بلکه ثروتمندترین کشورهای جهان مانند ایالات متحده، آلمان و بریتانیا نیز با چنین مشکلاتی در سطوح مختلف مواجه هستند.

در سال ۲۰۰۰ میلادی برای نخستین بار سرجن جنرال که بالاترین مقام مسئول در نظام سلامت عمومی آمریکا محسوب و معمولاً از طرف شخص رئیس جمهوری انتخاب می شود، گزارش خود را مبنی بر ۵۰ سال پس از شروع فعالیت دندانپزشکی اجتماعی ارائه کرد. این اولین گزارش اختصاصی در مورد وضعیت سلامت دهان در آمریکا است.

اولین پیام در زمینه وضعیت سلامت دهان در این گزارش چنین بود که:

سلامت دهان یکی از اجزای اساسی سلامت و تندرستی عمومی است که باید بیشتر از گذشته و در ارتباطی تنگاتنگ با سلامت عمومی مورد توجه و پیگیری قرار گیرد.

تعریف سلامت عمومی دهان و دندان:

نخستین بار، انجمن سلامت دهان و دندان آمریکا با همکاری شورای آموزشی انجمن دندانپزشکی آمریکا با اصلاح تعریف ارائه شده توسط وینسلو در خصوص سلامت عمومی، سلامت دهان و دندان را این چنین تعریف کرد:

"دانش و هنر پیشگیری و کنترل بیماریهای دهان و دندان با هدف ارتقاء سلامت دهان و کیفیت زندگی

از طریق تلاش های سازمان یافته اجتماعی".

در بینش دندانپزشکی اجتماعی، هر گروه دارای وجوه مشترک از جامعه در حکم یک بیمار تلقی شده و برنامه ریزی های سلامت دهان بر مبنای نیازهای آن گروه از جامعه تدوین می گردد. سایر عملکرد های مهم در این رشته عبارتند از:

- آموزش سلامت دهان و دندان
- پژوهش های کاربردی
- مدیریت برنامه های سلامت دهان و دندان
- انجام مداخلات پیشگیری برای کنترل بیماری های دهان و دندان با رویکرد اجتماعی

دندانپزشکی جامعه نگر به ارتقاء سلامت جمعیت می اندیشد و بنابراین بر انجام کار در سطح جامعه تمرکز دارد. این امر با کار کلینیکی که در سطح فرد انجام میشود متفاوت است.

با این حال مراحل مختلف کار کلینیکی و کار در زمینه دندانپزشکی جامعه نگر بسیار مشابه یکدیگر است.

جدول ۱-۱: مقایسه مراحل ارائه خدمات انفرادی و اجتماعی

ارائه خدمات انفرادی در کلینیک	ارائه خدمات گروهی در جامعه
معاینه بیمار	ارزیابی نیاز گروه
تشخیص بیماری	تحلیل داده‌ها
تعیین طرح درمان	طراحی برنامه
کسب رضایت آگاهانه برای انجام	کسب تأییدیه کمیته اخلاق برای اجرای برنامه
ارائه ترکیب مناسبی از مراقبت، معالجه و پیشگیری	اجرای برنامه
پرداخت هزینه توسط بیمار	تأمین بودجه کلی توسط دولت (پرداخت سهم بیمار)
ارزیابی خدمات ارائه شده	ارزیابی، نقد و بررسی (برنامه)

سوال: کدام خدمت گروهی در جامعه معادل تشخیص در ارائه خدمات کلینیکی می باشد؟

الف) معاینه بیمار ب) اجرای برنامه ج) تحلیل داده‌ها د) ارزیابی

پاسخ: گزینه ج صحیح است.

سلامت عمومی دهان و دندان به عنوان رشته ای تخصصی، حیطة گسترده ای است که بر مبنای یک سلسله علوم مختلف پایه گذاری شده که در کنار یکدیگر باعث غنی شدن ارزش و اعتبار آن می شود. بخشی از این علوم شامل، اپیدمیولوژی، ارتقاء سلامت، آمار پزشکی، جامعه شناسی و روانشناسی، اقتصاد سلامت، مدیریت و طراحی خدمات سلامت، عملکرد مبتنی بر شواهد و جمعیت شناسی است.

اسامی مختلف رشته:

- Dental Public Health
- Public Health Dentistry
- Social Dentistry
- Community Health Dentistry
- Oral Public Health
- Community Dental Health
- Community Dentistry
- Community Oral Health
- Public Dental Health

سه کلمه Public، Social و Community در ظاهر معانی یکسانی دارند و در بسیاری از متون به جای یکدیگر برای القای مفهوم اجتماعی و عمومی بکار می روند. اما اگر به صورت جزئی به هرکدام از این کلمات بپردازیم تفاوت هایی آشکار می توان در این کلمات یافت.

Community

این کلمه را به دو شکل می توان تعریف کرد:

۱. گروه یا جمعیت کوچکی از انسان ها که در یک موقعیت جغرافیایی محدود و مشخص زندگی می کنند. مانند یک مدرسه، یک روستا و یا یک شهر.
۲. تعریف دوم کلمه Community گروهی از یک جامعه شغلی است، مانند جامعه پزشکان، معلم ها و یا جامعه دندانپزشکان.

Public

این کلمه به صورت کلی به عموم مردم در یک جامعه اشاره دارد. برخلاف کلمه Community این لغت به منطقه جغرافیایی خاصی اشاره **ندارد**.

Social

این واژه به معنای عمومی، رایگان و دولتی است. کلمه Social برای بیان مفهوم دندانپزشکی اجتماعی واژه مناسبی **نیست** زیرا این مفهوم را به ذهن متبادر می کند که مربوط به بخش دولتی است ولی اینطور نیست چرا که دندانپزشکی اجتماعی به بخش خصوصی هم اطلاق می شود.

کلمات Dentistry، Oral و Dental اگرچه هرکدام از نظر لغوی معنای نسبتاً متفاوتی دارند ولی در عبارات ترکیبی معنا و مفهوم مشابهی را القا می کنند.

سوال: کدام یک از گزینه های زیر تعریف دقیق تری از کلمه public میباشد؟

- الف) این کلمه به صورت کلی به مردم اطلاق میشود که در منطقه ی جغرافیای خاصی ساکن هستند.
- ب) به معنای عمومی و رایگان و دولتی میباشد
- ج) به صورت کلی به عموم مردم در یک جامعه اشاره دارد.
- د) گروه یا جمعیتی خاصی از افراد را می گویند.

پاسخ: گزینه ج صحیح است.

نام dental public health بیشتر در کشورهای آمریکای شمالی و oral public health در محدوده جغرافیای کشورهای اروپایی بیشتر استفاده می شوند. اما این تفاوت انتخاب در دو منطقه جغرافیایی هیچگونه دلالتی بر تفاوت محتوایی آنها ندارد.

در ایران در سال ۱۳۸۵، نام معادل فارسی این رشته، تحت عنوان رشته "سلامت دهان و دندانپزشکی اجتماعی" تصویب شد.

سوالات فصل ۱

۱- معادل تعیین طرح درمان در کلینیک، کدام مرحله از کار در زمینه ی سلامت جامعه است؟

الف) طراحی برنامه

ب) تشخیص

ج) ارزیابی نیاز جامعه

د) ارزیابی خدمات ارائه شده

پاسخ: گزینه الف صحیح است.

۲- علت مشکل تامین سلامت در جوامع می باشد که مختص کشورهای می باشد.

الف) محدودیت منابع - در حال توسعه

ب) تقاضاهای کم - در حال توسعه

ج) محدودیت منابع - در حال توسعه و توسعه یافته

د) تقاضاهای کم - در حال توسعه و توسعه یافته

پاسخ: گزینه ج صحیح است.

۳- تمرکز رشته دندان پزشکی اجتماعی به کدام حیطه نیست؟

الف) آموزش سلامت دهان و دندان

ب) انجام مداخلات پیشگیرانه فردی

ج) پژوهش های کاربردی

د) مدیریت برنامه های سلامت دهان

پاسخ: گزینه ب صحیح است.